DOMSTOLENS DOM (Første Afdeling)

15. december 2011 *

I sag C-191/10,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af cour de cassation (Frankrig) ved afgørelse af 13. april 2010, indgået til Domstolen den 19. april 2010, i sagen:

Rastelli Davide e C. Snc

mod

Jean-Charles Hidoux, som kurator i selskabet Médiasucre international,

har

DOMSTOLEN (Første Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, A. Tizzano, og dommerne M. Safjan, A. Borg Barthet, M. Ilešič og M. Berger (refererende dommer),

* Processprog: fransk.

generaladvokat: P. Mengozzi
justitssekretær: A. Calot Escobar,

på grundlag af den skriftlige forhandling,

efter at der er afgivet indlæg af:

— J.-C. Hidoux, som kurator i selskabet Médiasucre international, ved avocat B. Kuchukian

— den franske regering ved G. de Bergues og B. Cabouat, som befuldmægtigede

— den nederlandske regering ved C.M. Wissels og B. Koopman, som befuldmægtigede

— den østrigske regering ved E. Riedl, som befuldmægtiget

— Europa-Kommissionen ved A.-M. Rouchaud-Joët og M. Wilderspin, som befuldmægtigede,

og idet Domstolen efter at have hørt generaladvokaten har besluttet, at sagen skal pådømmes uden forslag til afgørelse,

afsagt følgende

Dom

1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af Rådets forordning (EF) nr. 1346/2000 af 29. maj 2000 om konkurs (EFT L 160, s. 1, herefter »forordningen«).

2 Denne anmodning er blevet indgivet i forbindelse med en tvist mellem Rastelli Davide e C. Snc (herefter »Rastelli«) og Jean-Charles Hidoux, som kurator i selskabet Médiasucre international (herefter »Médiasucre«), vedrørende udvidelsen til det førstnævnte selskab af den insolvensbehandling, som er blevet indledt mod det sidstnævnte.

Retsforskrifter

EU-retten

3 I overensstemmelse med sjette betragtning til forordningen bør den begrænses til »bestemmelser om kompetence til indledning af insolvensbehandlinger og afgørelser, som følger direkte af insolvensbehandlingen, og som træffes i nær forbindelse hermed«.

4 Forordningens artikel 3, der omhandler international kompetence, bestemmer:

»1. Retterne i den medlemsstat, på hvis område centret for skyldnerens hovedinteresser befinder sig, har kompetence til at indlede insolvensbehandling. For selskabers og juridiske personers vedkommende anses det vedtægtsmæssige hjemsted for at være centret for skyldnerens hovedinteresser, medmindre andet godtgøres.

2. Befinder centret for skyldnerens hovedinteresser sig på en medlemsstats område, har retterne i en anden medlemsstat kun kompetence til at indlede insolvensbehandling mod denne skyldner, hvis han har et forretningssted på denne anden medlemsstats område. Denne insolvensbehandling kan kun omfatte den del af skyldnerens aktiver, som befinder sig på sidstnævnte medlemsstats område.

[...]«

5 13. betragtning til forordningen fastsætter, at »[c]entret for skyldnerens hovedinteresser bør være det sted, hvor skyldneren normalt forvalter sine interesser, og det er således identificerbart for tredjemand«.

6 Forordningens artikel 4 vedrørende den lovgivning, der finder anvendelse, bestemmer:

»1. Medmindre andet er fastsat i denne forordning, er det konkurslovgivningen i den medlemsstat, på hvis område insolvensbehandlingen indledes, der gælder for insolvensbehandlingen og dens virkninger. […]

[...]«

Nationale bestemmelser

7 Konkursproceduren reguleres i artikel L. 640-1 ff. i code de commerce (den franske handelslovbog, herefter »handelslovbogen«). For så vidt angår den ret, der har kompetence til at indlede en sådan procedure, henviser denne lovbogs artikel L. 641-1 til samme lovs artikel L. 621-2, som i den version, der følger af lov nr. 2005-845 af 26. juli 2005 om redning af virksomheder, fastsætter:

»Såfremt skyldneren er handlende eller indskrevet i erhvervsregistret, er tribunal de commerce den kompetente ret. I alle andre tilfælde har tribunal de grande instance kompetence.

Den insolvensbehandling, som er indledt, kan udvides til en eller flere andre personer, hvis der er sket en sammenblanding af disse personers aktiver og skyldnerens aktiver, eller hvis den juridiske person er fiktiv. Den ret, som indledte insolvensbehandlingen, forbliver kompetent med henblik herpå.«

Tvisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

8 Ved afgørelse af 7. maj 2007 indledte tribunal de commerce de Marseille (Frankrig) en insolvensbehandling mod Médiasucre, hvis vedtægtsmæssige hjemsted var beliggende i Marseille, og retten udpegede Jean-Charles Hidoux som kurator.

9 Efter denne afgørelse anlagde Jean-Charles Hidoux for samme ret sag mod Rastelli, hvis vedtægtsmæssige hjemsted var beliggende i Robbio (Italien). Idet han påberåbte sig, at der forelå en sammenblanding af de to selskabers aktiver, begærede han en udvidelse af den insolvensbehandling, som var indledt mod Médiasucre, til Rastelli.

10 Ved dom af 19. maj 2008 erklærede tribunal de commerce de Marseille sig inkompetent i henhold til forordningens artikel 3 med den begrundelse, at Rastelli havde sit hjemsted i Italien og ingen forretningssteder havde i Frankrig.

11 Efter appel iværksat af Jean-Charles Hidoux omgjorde cour d'appel d'Aix-en-Provence afgørelsen af 19. maj 2008 ved dom af 12. februar 2009 og erklærede tribunal de commerce de Marseille kompetent. I denne henseende fastslog appelretten dels, at kurators begæring ikke tog sigte på at indlede en insolvensbehandling mod Rastelli, men på en udvidelse til dette selskab af den insolvensbehandling, som allerede var indledt mod Médiasucre, dels at den ret, som i henhold til handelslovbogens artikel L. 621-2 har kompetence til at træffe afgørelse om en sådan begæring om udvidelse, er den ret, hvor insolvensbehandlingen først indledtes.

12 Cour de cassation, for hvilken kassationsanken iværksat til prøvelse af denne dom er indbragt, har besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»1) Når en ret i en medlemsstat indleder en hovedinsolvensbehandling af en skyldner under henvisning til, at centret for skyldnerens hovedinteresser er beliggende på denne stats område, er forordning[en] […] da til hinder for, at denne ret anvender en bestemmelse i national ret, som giver den kompetence til at udvide insolvensbehandlingen til at omfatte et selskab, hvis vedtægtsmæssige hjemsted er beliggende i en anden medlemsstat, alene på grundlag af konstateringen af, at der er sket en sammenblanding af skyldnerens aktiver og dette selskabs aktiver?

2) Hvis søgsmålet med henblik på udvidelse skal opfattes som en indledning af en ny insolvensbehandling, som, for at retten i den medlemsstat, i hvilken sagen først er indbragt, kan træffe afgørelse, er underlagt en betingelse om, at der føres bevis for, at det selskab, som er omfattet af udvidelsen, har centret for sine hovedinteresser i denne stat, kan et sådan bevis da følge af den blotte konstatering af, at der er sket en sammenblanding af aktiverne?«

Om de præjudicielle spørgsmål

Det første spørgsmål

13 Med sit første spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om forordningen skal fortolkes således, at en ret i en medlemsstat, som har indledt en hovedinsolvensbehandling mod et selskab under henvisning til, at centret for dette selskabs hovedinteresser befinder sig på denne stats område — med henvisning til en bestemmelse i national ret — kan udvide denne insolvensbehandling til at omfatte et andet selskab, hvis vedtægtsmæssige hjemsted befinder sig i en anden medlemsstat, alene på grundlag af en sammenblanding af disse to selskabers aktiver.

14 Det skal indledningsvis bemærkes, at forordningen ikke indeholder kompetenceregler, hverken om værneting eller lovvalg, der udtrykkeligt omhandler udvidelsen af en insolvensbehandling, som er indledt i en medlemsstat, til at omfatte et selskab, hvis vedtægtsmæssige hjemsted er beliggende i en anden medlemsstat, på grundlag af en sammenblanding af aktiver.

15 For så vidt angår værnetinget fastsætter forordningens artikel 3 nemlig kun to kriterier, der svarer til to forskellige former for insolvensbehandlinger. I overensstemmelse med artiklens stk. 1 giver centret for skyldnerens hovedinteresser, som formodes at være et selskabs vedtægtsmæssige hjemsted, kompetence til retterne i den medlemsstat, på hvis område centret befinder sig, til at indlede en såkaldt »hovedinsolvensbehandling«, der har universel virkning, for så vidt som den omfatter skyldnerens aktiver i alle de medlemsstater, hvor forordningen finder anvendelse. I henhold til samme artikels stk. 2 åbner den omstændighed, at skyldneren har et forretningssted, op for, at de kompetente retter i den medlemsstat, hvor det nævnte forretningssted befinder sig, kan indlede en insolvensbehandling, der betegnes som »sekundær« eller »territorial«, og som kun omfatter den del af skyldnerens aktiver, som befinder sig på

sidstnævnte medlemsstats område (jf. i denne retning dom af 2.5.2006, sag C-341/04, Eurofood IFSC, Sml. I, s. 3813, præmis 28, og af 17.11.2011, sag C-112/10, Zaza Retail, Sml. I, s. 11525, præmis 17).

16 For så vidt angår den lovgivning, der finder anvendelse, afhænger det i henhold til forordningens artikel 4, stk. 1, af fastlæggelsen af den ret, som har international kompetence. Såvel i forbindelse med hovedinsolvensbehandlingen som i forbindelse med den sekundære eller territoriale insolvensbehandling finder lovgivningen i den medlemsstat, på hvis område insolvensbehandlingen indledes, således anvendelse på den nævnte insolvensbehandling og dennes virkninger (jf. i denne retning Eurofood IFSC-dommen, præmis 33, og dom af 21.1.2010, sag C-444/07, MG Probud Gdynia, Sml. I, s. 417, præmis 25).

17 Henset til den rolle, kriteriet om værneting spiller, skal det således undersøges, hvilket kriterium der finder anvendelse i hovedsagen.

18 I denne henseende forekommer det ikke at være gjort gældende, at Rastelli i Frankrig skulle have et forretningssted som omhandlet i Domstolens praksis, dvs. en struktur med et minimum af organisation og en vis stabilitet med henblik på udøvelsen af erhvervsmæssig virksomhed (jf. dom af 20.10.2011, sag C-396/09, Interedil, Sml. I, s. 9915, præmis 64). Under disse omstændigheder kan forordningens artikel 3, stk. 2, ikke finde anvendelse.

19 Følgelig er det hensigtsmæssigt at begrænse sig til at undersøge, om værneting med henblik på påkendelsen af en sag om udvidelse af en insolvensbehandling kan støttes på forordningens artikel 3, stk. 1.

20 I denne sammenhæng skal det bemærkes, at Domstolen har udtalt, at forordningens artikel 3, stk. 1, i henhold til sjette betragtning til forordningen skal fortolkes således,

at den også giver retterne i den medlemsstat, på hvis område der er indledt en insolvensbehandling, international kompetence til at afgøre et søgsmål, som følger direkte af den første insolvensbehandling, og som træffes i nær forbindelse hermed (jf. dom af 12.2.2009, sag C-339/07, Seagon, Sml. I, s. 767, præmis 19-21). Det skal derfor undersøges, om en begæring om udvidelse af en insolvensbehandling som omhandlet i hovedsagen på grundlag af en sammenblanding af aktiver kan betragtes som et sådant søgsmål.

21 Jean-Charles Hidoux og den franske regering har gjort gældende, at et søgsmål med henblik på udvidelsen af en insolvensbehandling på grundlag af en sammenblanding af aktiver skal anses for et søgsmål, som følger direkte af den første insolvensbehandling, og som træffes i nær forbindelse hermed. Til støtte for deres standpunkt har de gjort gældende, at i henhold til fransk ret, som er den lovgivning, der i medfør af forordningens artikel 4, stk. 1, finder anvendelse på den oprindelige insolvensbehandling, har en sådan udvidelse ikke til følge at indlede en ny insolvensbehandling, som er selvstændig i forhold til den insolvensbehandling, der først indledtes, men udelukkende til følge at udvide virkningerne af den første insolvensbehandling til en anden enhed. De slutter heraf, at en fransk restinstans, som har indledt en hovedinsolvensbehandling mod et selskab med hjemsted i Frankrig, også er kompetent til at udvide insolvensbehandlingen til et andet selskab, der har sit hjemsted i en anden medlemsstat.

22 Denne påstand hviler således i det væsentlige på argumentet, hvorefter det i fransk ret forholder sig sådan, at udvidelsen af en hovedinsolvensbehandling ikke medfører en ny insolvensbehandling, men begrænser sig til i en allerede indledt insolvensbehandling at integrere en skyldner mere, hvis aktiver ikke kan adskilles fra den første skyldners.

23 Denne forening af behandlingen kan imidlertid ikke skjule den kendsgerning, som den nederlandske og den østrigske regering samt Europa-Kommissionen har gjort gældende, hvorefter udvidelsen af den første insolvensbehandling til at omfatte en skyldner mere, som juridisk er adskilt fra den skyldner, der er omfattet af denne

insolvensbehandling, medfører de samme virkninger i forhold til den sidstnævnte person som en afgørelse om indledning af en insolvensbehandling.

24 Denne gennemgang bestyrkes i øvrigt af den af den forelæggende ret anførte omstændighed, at selv om denne forening af insolvensbehandlingen begrundes med, at det er blevet konstateret, at de to skyldnere på baggrund af en sammenblanding af deres aktiver udgør en faktisk enhed, ændrer denne konstatering ikke de to skyldneres status som juridiske personer.

25 Domstolen har fastslået, at der inden for den ordning for fastlæggelse af medlemsstaternes kompetence, som er indført ved forordningen, og som er baseret på centret for skyldnerens hovedinteresser, findes et specifikt værneting for enhver skyldner, som udgør et selvstændigt retssubjekt (jf. Eurofood IFSC-dommen, præmis 30).

26 Det kan heraf udledes, at en afgørelse, der medfører samme virkninger i forhold til et retssubjekt som afgørelsen om indledning af hovedinsolvensbehandling, kun kan træffes af retterne i den medlemsstat, der har kompetence til at indlede en sådan insolvensbehandling.

27 I denne henseende skal det bemærkes, at forordningens artikel 3, stk. 1, for så vidt angår indledningen af en sådan insolvensbehandling indrømmer en eksklusiv kompetence til retterne i den medlemsstat, på hvis område skyldneren har centret for sine hovedinteresser.

28 Muligheden for, at en ret, der i medfør af denne bestemmelse anses for kompetent i forhold til en skyldner, ved anvendelse af sin egen nationale lovgivning kunne lade et andet retssubjekt være omfattet af en insolvensbehandling, alene på grundlag af en sammenblanding af aktiver og uden at undersøge, hvor centret for dette retssubjekts hovedinteresser befinder sig, ville således udgøre en omgåelse af den ordning, der blev indført ved forordningen. Der ville som følge heraf bl.a. være risiko for positive kompetencekonflikter mellem retterne i forskellige medlemsstater, som er den type

konflikter, forordningen netop har til formål at undgå for at sikre en ensartet behandling af insolvensbehandlinger inden for Unionen.

29 Det første forelagte spørgsmål skal herefter besvares med, at forordningen skal fortolkes således, at en ret i en medlemsstat, som har indledt en hovedinsolvensbehandling mod et selskab under henvisning til, at centret for dette selskabs hovedinteresser befinder sig på denne stats område, kun — med henvisning til en bestemmelse i national ret — kan udvide denne insolvensbehandling til at omfatte et andet selskab, hvis vedtægtsmæssige hjemsted befinder sig i en anden medlemsstat, på betingelse af, at det godtgøres, at centret for sidstnævnte selskabs hovedinteresser er beliggende i den første medlemsstat.

Det andet spørgsmål

30 Med sit andet spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om forordningen skal fortolkes således, at i tilfælde af, at et selskab, hvis vedtægtsmæssige hjemsted befinder sig på en medlemsstats område, er genstand for et søgsmål, der tager sigte på til dette selskab at udvide virkningerne af en insolvensbehandling, som er indledt i en anden medlemsstat mod et andet selskab med hjemsted på den sidstnævnte stats område, er den blotte konstatering af en sammenblanding af disse selskabers aktiver tilstrækkelig til at godtgøre, at centret for hovedinteresserne for det selskab, der er genstand for det nævnte søgsmål, også er beliggende i denne sidstnævnte stat.

31 Det skal indledningsvis bemærkes, at begrebet »centret for skyldnerens hovedinteresser« i den forstand, hvori det anvendes i forordningens artikel 3, stk. 1, er et for forordningen særegent begreb, som derfor har en selvstændig betydning og følgelig skal fortolkes ensartet og uafhængigt af de nationale lovgivninger (Eurofood IFSC-dommen, præmis 31, og Interedil-dommen, præmis 43). Selv om forordningen ikke definerer dette begreb, er dets rækkevidde imidlertid belyst i 13. betragtning til

forordningen, hvoraf fremgår, at »[c]entret for skyldnerens hovedinteresser bør være det sted, hvor skyldneren normalt forvalter sine interesser, og det er således identificerbart for tredjemand« (Eurofood IFSC-dommen, præmis 32, og Interedil-dommen, præmis 47).

32 For selskabers vedkommende anses det vedtægtsmæssige hjemsted for at være centret for skyldnerens hovedinteresser i henhold til forordningens artikel 3, stk. 1. Denne formodning og henvisningen i 13. betragtning til forordningen til det sted, hvor selskabets interesser normalt forvaltes, viser EU-lovgivers ønske om som kompetencekriterium at give forrang til stedet for et selskabs hovedsæde (Interedil-dommen, præmis 48).

33 Med henvisning til samme betragtning har Domstolen fastslået, at centret for skyldnerens hovedinteresser skal identificeres på grundlag af kriterier, som er objektive og identificerbare for tredjemand, for at sikre retssikkerheden og forudsigeligheden vedrørende fastlæggelsen af, hvilken ret der har kompetence til at indlede en hovedinsolvensbehandling (Eurofood IFSC-dommen, præmis 33 og Interedil-dommen, præmis 49).

34 For et selskabs vedkommende har Domstolen præciseret, at i tilfælde, hvor dets ledelses- og tilsynsorganer befinder sig samme sted som selskabets vedtægtsmæssige hjemsted, og hvor selskabets forvaltningsbeslutninger træffes på dette sted, således at det er identificerbart for tredjemand, finder formodningen i forordningens artikel 3, stk. 1, andet punktum, fuldt ud anvendelse (Interedil-dommen, præmis 50).

35 Denne formodning kan tilbagevises, såfremt et selskabs hovedsæde, set fra tredjemands synspunkt, ikke befinder sig samme sted som det vedtægtsmæssige hjemsted. I dette tilfælde kan der ses bort fra den simple formodning, som EU-lovgiver har fastsat til fordel for selskabets vedtægtsmæssige hjemsted, hvis det på grundlag af omstændigheder, som er objektive og identificerbare for tredjemand, kan fastslås, at der

er tale om en faktisk situation, som er forskellig fra den situation, som lokaliseringen til det vedtægtsmæssige hjemsted skal afspejle (Eurofood IFSC-dommen, præmis 34 og Interedil-dommen, præmis 51).

36 Helhedsvurderingen af disse forhold skal foretages under hensyntagen til de særlige omstændigheder i hver enkelt situation (Interedil-dommen, præmis 52).

37 For så vidt angår den i det andet spørgsmål omhandlede situation om sammenblanding af to selskabers aktiver følger det af den franske regerings forklaringer, at den nationale retsinstans for at fastslå en sådan situation støtter sig på to alternative kriterier vedrørende henholdsvis forekomsten af en sammenblanding af regnskaber og forekomsten af usædvanlige økonomiske forhold mellem selskaberne, såsom den forsætlige planlægning af vederlagsfrie overførsler af værdier.

38 Som det er blevet gjort gældende af såvel den franske som af den nederlandske og østrigske regering samt af Kommissionen, er sådanne forhold generelt svært identificerbare for tredjemand. Desuden medfører en sammenblanding af aktiver ikke nødvendigvis et fælles center for interesser. Det kan således ikke udelukkes, at en sådan sammenblanding planlægges fra to ledelses- og tilsynscentre, som er beliggende i to forskellige medlemsstater.

39 Det forelagte spørgsmål skal herefter besvares med, at forordningen skal fortolkes således, at i tilfælde af, at et selskab, hvis vedtægtsmæssige hjemsted befinder sig på en medlemsstats område, er genstand for et søgsmål, der tager sigte på til dette selskab at udvide virkningerne af en insolvensbehandling, som er indledt i en anden medlemsstat mod et andet selskab med hjemsted på den sidstnævnte stats område, er den blotte konstatering af en sammenblanding af disse selskabers aktiver ikke tilstrækkelig til at godtgøre, at centret for hovedinteresserne for det selskab, der er genstand for det nævnte søgsmål, også er beliggende i denne sidstnævnte stat. For at tilbagevise den formodning, hvorefter centret befinder sig på det vedtægtsmæssige hjemsted,

er det nødvendigt, at det ud fra en helhedsvurdering af samtlige relevante forhold er muligt på en for tredjemand identificerbar måde at fastslå, at centret for den faktiske ledelse og tilsyn for det selskab, som er genstand for søgsmålet med henblik på udvidelse, er beliggende i den medlemsstat, hvor den oprindelige insolvensbehandling blev indledt.

Sagens omkostninger

40 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Første Afdeling) for ret:

1) Rådets forordning (EF) nr. 1346/2000 af 29. maj 2000 om konkurs skal fortolkes således, at en ret i en medlemsstat, som har indledt en hovedinsolvensbehandling mod et selskab under henvisning til, at centret for dette selskabs hovedinteresser befinder sig på denne stats område, kun — med henvisning til en bestemmelse i national ret — kan udvide denne insolvensbehandling til at omfatte et andet selskab, hvis vedtægtsmæssige hjemsted befinder sig i en anden medlemsstat, på betingelse af, at det godtgøres, at centret for sidstnævnte selskabs hovedinteresser er beliggende i den første medlemsstat.

2) Forordning nr. 1346/2000 skal fortolkes således, at i tilfælde af, at et selskab, hvis vedtægtsmæssige hjemsted befinder sig på en medlemsstats område, er genstand for et søgsmål, der tager sigte på til dette selskab at udvide virkningerne af en insolvensbehandling, som er indledt i en anden medlemsstat mod et andet selskab med hjemsted på den sidstnævnte stats område, er den blotte konstatering af en sammenblanding af disse selskabers aktiver ikke tilstrækkelig til at godtgøre, at centret for hovedinteresserne for det selskab, der er genstand for det nævnte søgsmål, også er beliggende i denne sidstnævnte stat. For at tilbagevise den formodning, hvorefter centret befinder sig på det vedtægtsmæssige hjemsted, er det nødvendigt, at det ud fra en helhedsvurdering af samtlige relevante forhold er muligt på en for tredjemand identificerbar måde at fastslå, at centret for den faktiske ledelse og tilsyn for det selskab, som er genstand for søgsmålet med henblik på udvidelse, er beliggende i den medlemsstat, hvor den oprindelige insolvensbehandling blev indledt.

Underskrifter